

to budovanje je odveč in tudi nevhvaležno. Baron Rodič je zvest Avstrijan in je marsikaj že storil, kar je bilo liberalcem po godu. Ali ni baron Rodič dalmatinske poslance spravil na ustavoverno stran? Ali ni on narodno stranko v Dalmaciji razdvojil? Pod njegovim namestništvom so vstaša Ljubibratiča prejali in zaprli, so Turki črez mejo vdrali in pri nas nekaznjeni požigali, morili in ropali, so črez Klek dovažali puške, streljivo in živež za svoje vojake, da so ti leži kristijane klali, se je v Derventu zaprlo 20 Dalmatincev češ, da so se hodili vojskovat zoper Turke. Tako se je godilo v Dalmaciji pod namestnikom Rodičem. Mislim, da so nemški liberalci slobodno ž njim zadovoljni!

Sklenem s prošnjo: napravimo mir med seboj, kavsanje avstrijskih narodov bo le koristilo grabljivim sosedom. Bodimo enkrat pravični našim Slavjanom. Kajti le zato je nevarnost pred Rusi tolika, ker imamo doma toliko Slavjanov — nezadovoljnih. Mnogobrojni sovražniki sosedo to dobro vedó in prezijo na naše razprtije ter iščejo, kako bi se njih poslužili v našo nesrečo in pogin! (pravo na desnici, živijo in ploskanje.)

Cerkvene zadeve.

Šolske sestre na Štajerskem.

5. „Šolske sestre“ v Mariboru upeljane v jeseni l. 1864. L. 1869 je ta podružnica „matiške hiše“ v Algersdorfu postala samostojna „matiška hiša“ za lavantinsko škofijo. „Zakon nature je tak „da iz malega rase veliko“. Tega izreka našega velikega Koseskija se spominjam, ko premišlujem prvi začetek „šol. sester“ v Mariboru. Res malo drevesce sprva je zdaj že precej lepo drevo. Okoli l. 1860 se je ustanovila v Mariboru „družba gospá“ v podporo in odrejo zapuščenih sirotic (Waisen-Institut des kath. Frauenvereines.) Dobrosrčne gospé so najele malo bišico nekoliko nižje od sedajnega stanovališča „šol. sester“ na levi strani ulice, ki pelje na mariborsko pokopališče. L. 1863*) pokliče „družba gospá“ 3 „šolske sestre“ iz „matiške hiše“ v Algersdorfu in njim izroči odgojo otrok v sirotišnici. Ker se je število otrok vedno množilo, se je začela „družba gospá“ dogovarjati s „sestrami“ v Algersdorfu, da se ustanovi v Mariboru podružnica, kakor se je to že na več krajih zgodilo. A to ni bila lahka reč. C. k. namestnija je zapreke delala, češ, da mora „družba gospá“ stalno poroštvo dati, odkod in kako se bodo „sestre“ preživele in vzdržale. Tega se vè da „družba“ pri svojih pičlih in slabih močeh ni zamogla storiti, a tudi „matiška hiša“ tega ni tirjala, akoravno bi imela v tej zadevi prvo besedo. „Matiška hiša“ in „družba gospá“ napravita gledé vzdržnih stroškov pogodbo,**) in

*) „Slov. Gosp.“ l. 1875.

** Original te pogodbe je bil shranjen v arhiv Lav. škofije.

odzdaj tudi c. kr. namestništvo ni dalej nasprotovalo; 15. oktobra l. 1864 so prevzele sestre siromašnico in ustanovile popolno podružnico. Da so zamogle poduk pri velikem številu otrok prevzeti, jim je prepustila velika dobrotnica ubogih blagorodna gospa Schmiederer-jeva slednjo hišo na levi strani drevoreda, po katerem se pride na pokopališče. Lepo število otrok je obiskovalo šolo „šol. sester“ ne samo iz nižjih stanov, temuč tudi iz najodličnejših hiš. Delovale so „šol. sestre“ kot podružnica „matiške hiše“ v Algersdorfu do leta 1869. Sčasoma se je ta želja izrekla, da se ustanovi samosvoja „matiška hiša“ za lav. škofijo. Začele so se zarad tega razprave. Leta 1869 se je ločila podružnica od „matiške hiše“, in se je ustanovila kot samostalno „društvo šol. sester“ v Mariboru. V tem letu so kupile hišo, katero so pred v najem imele, s pomočjo dobrotnikov; stanovanje svoje so vedno bolj in bolj povečale z nakupom druge sosedne hiše. Lansko leto so dodelale prekrasno poslopje, da so dobile več prostora za otroke. Podružnic še mariborska „matiška hiša“, nima. Na koroške južnej železniški postaji imajo malo odgojevalnico za otroke, ki še niso dorastli za šolo. „Matiška hiša“ ima učilnico s 5 razredi združeno s obrtniško šolo. Društvo obstoji za zdaj iz 26 sester; mati prednica je č. Margarita Paher.

6. Podružnica Gröbming. Gröbming je trg v lepi nižki dolini (Ennstal) na zgornjem Štajerskem. Tudi tu so „šol. sestre“ iz matiške hiše v Algersdorfu ustanovile podružnico l. 1866. Z dovoljenjem mil. sekovskega škofa so kupile hišo za bivanje in učilnico. Sprva so odprle malo odgojilnico (penzjonat) za deklice, kar pa so pozneje zopet opustile.* Leta 1871. je dobila šola pravico javnosti. Poduk oskrbljujejo tu 4 sestre. (Dalje prih.)

Gospodarske stvari.

Gnojimo sadnim drevesom!

M. Marsikdo si vsadi kako sadno drevo ali potem mu do drevesa ni več dosti mar, ampak prepusti ga večjidel samemu sebi in dobri sreči. Navadno se sadnemu drevju ne gnoji, ali pa, če se mu že gnoji, zgodi se to včasih napačno, včasih premalo, včasih preveč. Res je, da sadna drevesa tudi nepognojena včasih lepo rastejo in dobro obrodé. Večjidel je pa to le tam mogoče, kjer je tako imenovana deviška zemlja, t. j. kjer prej še ni stalo drevo. Ako se pa sadna drevesa na mesta posajajo, ki so bila po dolgoletnih starih drevesih že do dobrega izsesana, tako mora gnoj

*) Odgojilnica — penzjonat, v katerem so deklice popolnoma s hrano in s stanovanjem preskrbljene v hiši „šol. sester“, je praviloma le v „matiški hiši“. Pri „podružnicah“ so odgojilnice le izvanredno. Statuten Cap. VI. §. 10.

zemlji odvzete moči zopet povrne, ako gospodar neče, da mu posajena drevesa le bolj hirajo in le slabe in pičle obrodke prinašajo. Ako so sadna drevesa po preobilnih in premnogih obrodkih ob moč prišla, ali pa če razpihnjeno cvetje v zreli sad razviti ne morejo, tako je brez dvombe gnoj tisti pomoček, ki oslavljenim drevesom zdravje in rodovitnost povrne. Prašanje je, kako se gnoji in s čim? Mnogokrat se prigodi, da se napačno gnoji, n. pr. daje se črstva gnojnice ali črsvi gnoj neposredno blizu drevesnih korenin. Z tem misli marsikdo, da drevesu kdo vé koliko dobroto skaže, in vendar, ker so korenine najbolj občutljiv del celega drevesa, je nasledek takemu gnojenju pri peščenem sadju dostikrat rak, pri koščičnem pa smolni tok in tako dostikrat pogin najlepših dreves. Dvojne so hranivne ali rodeče snovi, ktere se po koreninah sadunosnim drevesom dovažajo: organične in neorganične.

Kdor hoče, da drevesa bolj v les ženejo, kar je pri takih potrebno, ki so po močni rodovitnosti ali pa slabem gleštanju v rasti zaostala in opešala, takim se mora podati gnoj, v katerem so organične snovi. Kdor pa hoče od dreves obilen obrodek, mora gledati, da imajo drevesa dosti mokrote in pa gnoja z organičnimi snovimi, ako je namreč že v zemlji toliko neorganičnih kolikor jih je za popolen razvitek sadu potrebno in za lesno rast zadosti. Organični gnoj iz živalstva ima posebno dosti gnjilca v sebi in v tak gnoj se smejo porabiti: meseni odpadki, dlaka, perje, strojarski odpadki roženo rezanje, parklji, kosti, volne cunjce, odpadki iz limarij in milarij (žajfarij), človeški in živalski izločki itd. Te snovi se morajo v zrezanem ali zdrobljenem stanju, koščena moka najbolje z žvepljeno kislino polita ali pa z gipsom in prstjo na kupe zmetana, rabiti. Jako dobra je kri in scavnica živalska, ker ima mnogo amonijaka v sebi. Te snovi se morajo vendar z 2—3 deli vode zredčiti, predno se rabijo. Bolj slabe so organične snovi iz rastlinstva. Te imajo več oglenca v sebi. Tu sem spadajo: leseni odpadki, žaginje, rezanje, čreslo, ogleni prah, smetje, listje, plevel, vrtnarski odpadki, drn, saje, šotino drobirje itd.

Leseni pepel je posebno bogat na kaliju in zato za izsesana, na kaliju revna zemljišča izvrstno gnojivo. Najboljše kaže pepel z tekočim gnojem pomešati in potem rabiti. Predno se pa gori naštete tvarine rabiti morejo, jih je treba tudi pripraviti. To se zgodi, ako se plastoma na kupe zložijo, večkrat z gnojnico ali pomijami polijejo in potem med letom prekopljejo in premečejo. Kajti tak kompostni kup potrebuje leto dni do svoje godnosti. Tako obdelan in pripravljen kompost je izvrsten gnoj za oživljenje izsesanih zemljišč, drevesnih, cvetličnih in zelenjavnih vrtov. Gnojila iz rudništva so neorganična namreč vse prstovine in solne snovi, ki rastlinam hrano podajajo, kakor: apno, gips, droben kremen, cestno blato, premogov pepel itd. Ako je zemlja težka, se mora taka

zmes prejšnemu kompostnemu gnoju pridjati; ako je pa zemlja lahka, se ji pridene ilovica. Omeniti je še treba, da vsa gnojila le takrat pravo korist in hasek imajo, ako je v njihovo razkrojitev potrebne vode zadosti. Na lahkem zemljišču se bode kompost pomešan z ilovato težko prstjo, kakor tudi z govejim in svinjskim gnojem dobro prilagal, na težki zemlji pa gnoj od perutnine, ovae ali konj bolje stori. Tudi kompost iz lahke, peščene apnene prsti dobro dene.

Koliko je treba drevesu dati, to se ravna po njegovi starosti in po prejšnem obrodku. Navadno se jemlje 2—3 samokolnice ali grodi komposta, ali pa 3—5 škropilnic gnojnice na jedno drevo, ki je v popolni rodovitnosti. Tekoči gnoj se najbolj prileže spomladi, ko vse začinja gnati ali pa poleti med kositvijo in žetvo. O tem času ne deluje samo na viseči sad, ampak tudi na razvitek rodovitnih popkov za prihodnje leto. Nikakor pa ni treba leto na leto gnojiti; zadosti je, ako se le v vsakih 2—3 letih z tekočim gnojem gnoji.

Sem ter tje narejajo za pognojenje sadunosnih dreves neko posebno gnojnico. Zato vzamejo prepereli hlevni gnoj, ki prihaja od različne živine. Ta se pomeša z 3 deli vode in vse to se pusti v kadeh ali jamah vreti 48 ur, če je toplo, 72 ur, če je mrzlo vreme. Ta gnojnica se potem še z vodo pomeša in tako drevju podaje, da se po 50 centimetrov globoke luknje v zemljo naredé, ki naravnost do drevesnih korenin peljejo in v ktere se potem imenovana tekočina vlija. Drevo dobiva po velikosti svoji 5—10 škropilnic.

Da se pa gnojivne tvarine ne morejo izkaditi v zrak ali vzpuhteti, se morajo luknje, ko so se z gnojno vodo nalile, brž pokriti. Za pokrove so najpriležnejši kosi drna, ki se v primeri velikosti izrežejo iz drna. Ako se tej gnojnici še lesni pepel ali koščena moka primeša, tako je vspeh nje-nega gnojenja še boljši, ker se takemu gnoju več kalija in fosforove kisline prida. Omeniti je še treba, da se na tak način le peščenemu sadnemu drevju gnojiti sme. Pri koščičastem drevju se ta gnoj ni dobro skazal. Črešnje, slive, itd. se rajši in vspešnejše z gašenim apnom gnojijo. Zemlja starih sadunosnih vrtov se večjidel z velikim vspehom na ta-le način okrepa in poživi. Ako je drevje v pravi daljavi vsaksebi po vrsti sajeno, tako se zemlja med vrstama za 1 1/2 metra od dreves prekoplje in v ti prekopani zemlji se 3—4 leta zaporedoma krompir, repa, kapus itd. sadi. Ti ogoni se morajo pa vsako leto dobro pognojiti. Vpeljati se more tudi tak kolobar, da se po njem vsaka 2—3 leta vsaj jeden tak ogon obdela potem pa zopet v travnik za košnjo pusti. Tako obdelan kos sadunosnega vrta dobi potem novo življenje in zamore zopet veliko let obilen obrodek prinašati.

Petrolej je dobra reč, pa tudi nevarna neopaznim ljudem. Dogodilo se je nedavno blizu

Karlovea na Hrvatskem, da je neki seljak nosil petrolej v počeni posodi tako, da si je obleko, zlasti hlače zmočil. Seljak na to ni pazil in hoteči nažgati fajfo potegne z žvepleno šibico ondi, kder so bile hlače od petroleja mokre; šibica se vžge, ali od nje tudi petrolej in hlače; v par trenutkih bil je ves človek v ognju ter je po strašnih mukah umrl. — Neki mestjan v Desavi na Nemškem se je bil v prst močno vrezal in slučajno polil z petrolejem. Čeravno je brž rano trdno pobrisal — bilo je vendar prepozno; strašna bolečina se ga loti, zdelo se mu je, da vsa roka gori in pozove zdravnika. Ta pa brž spozná, da si je nesrečnik z petrolejem vso kri zastrupil, zdravnikovo prizadevanje ni pomagalo nič, v 3 dnevih bil je mrlič. Dakle pozor, ako je kdo ranjen pa ima z petrolejem opravka.

Sejmovi. 30. nov. pri sv. Andrašu v slov. gor. v Svičini, v Vržeju, v Rogacu, na Bizeljskem

Dopisi.

Iz celjske okolice. (Koliko imamo na kmetih poštne plačevati?) Pri nas na kmetih, po trgih in vaseh, je bila dosihmal navada, da smo hodili ali pošiljali sami na pošto ter tamkaj svoje listine prejeli brez kakošnih posebnih stroškov; vse kar je došlo frankovano, se nam je izročilo in ni bilo treba ne krajcarja dati poštnemu ekspedijentu za ta njegov trud. Z letošnjim polletjem pa se je reč spremenila. Visoko ministerstvo za trgovino namreč je z ukazom od dne 21. aprila t. l. neerarnim poštnim uradom dovolilo, da smejo s 1. junijem počemši tirjati 50 kr. pristojbine za poštni predal od vseh tistih oseb, ktere bivajo v poštnem okraju ter hodijo same po svojo pošto. Ta predalnina (Fachgebühr) se odrajuje vsak mesec naprej ter je v prid poštnim ekspedijentom. Drugim domačim osebam, ktere nočejo same na pošto hoditi, donaša kakor doslej poseben listonoša pošto na dom, ter sme za ta trud postavljeno nosnino (Zustellgebühr) zahtevati. Ta nosnina znaša (dopisnik ima izkaz oficijelno v rokah): a) za liste, listnice pod zavitkom na križ, ali na ogled, listnice, nakaznice, (Kreuzband und Mustersendungen, Correspondenzkarten und Postanweisungen) 1 kr. b) za časnike $\frac{1}{2}$ kr. c) za denarne liste in povzete karte (Nachnahme Karten) za druge šiljatve do poldruega kilograma teže 3 kr. d) za aviso in oddajalnice (Abgabsrecepisse) 2 kr. Neerarne pošte so tiste, kder niso v službi c. k. uradniki, ampak privatni ljudje pod posebnimi pogoji; take pošte imamo pri nas povsod razun po mestih — moramo torej tudi povsod ali predalnino ali nosnino plačevati, ako jo namreč poštni ekspedijent zahteva. To so res sitne reči in zlasti plačevanje predalnin — napeto!

Iz Ljutomera. (Medjimurci) so sedaj v velikih zadregah. Godi se njim tako, kakor nam štajerskim Slovencem takrat, ko je še bila tlaka, rabota, desetina i gornina. Te sicer v Medjimurji niso pobirali že 28 let ne, in lani je prišla rešitev; toda tamošnji gorniki brž ko ne zapeljani od nevednežev ali hudobnežev niso hotli privoliti v plačevanje po obrokih in sedaj to hudo obžalujejo. Po trgatvi so prišli letos v Štrigovo, kakor tudi v druge kraje, magjarski pandurji rešitve iztirjevat. Delajo pa res kakor pravi magjarski divjaki neusmiljeno in surovo. Po sili jemljejo kmetom ključce od klet, kjer je vino, vdirajo v nje in odvažajo vino na prodaj v Štrigovo. Nevolja in žalost je občna, ki pa utegne še večja postati, ako se uresniči žuganje magjarske gosposke. Ta hoče neki vojake poslati, koje bodo prebivalci morali tako dolgo rediti, dokler niso vsega poplačali. To bi bilo za kmeta strašno bridko sedaj, ko pridelki nimajo nobene cene; tudi je marsikteri mali posestnik več na gornini dolžen, kakor je vse vredno, kar glešta. Revam bodo posestva prišla na boben sami pa na beraško palico!

Iz Vuzenice. Velika povodnja dne 9. sept., o kateri je „Slov. Gosp.“ poročal, je več posestnikov Primuške in Vuzeničke občine hudo zadela. Dvema revežema celo koči podrla, občinam več mostov in cesto razdrapala. Škoda bila je cenjena črez 15.000 for. Deželni poslanec, Marenberški g. Feliks Šmid, in okrajni glavar g. Strohbach sta si veliko prizadevala, da bi poškodovani dobili kako pomoč. Naprosila sta c. k. deželskega namestnika g. barona Kúbeka, naj si sam blagovoljno ogleda nesrečo, kar je omenjeni gospod tudi storil in se do dobrega prepričal, da je škoda res velika, ter da so reveži pomoči silno potrebni. Prav v očetovski skrbi priporoči toraj poškodovane milosti Njih Veličastvu presvitlemu cesarju — kterih milodarnost do ubogih je v obče znana. — Presvitli cesar so takoj uslišali prošnjo, ter iz lastnega žepa (privatne kase) milostljivo podarili 850 fl. in sicer 350 for. za v Primuški in Vuzenički občini revnejše poškodovane, a 500 for. pa za popravo razdrte ceste. Dne 11. novembra je okrajni glavar v nazočnosti občinskih odbornikov omenjene denarje razdelil, kar so obdarovani z veliko hvaležnostjo bili sprejeli. Odbora obeh občin izrekata za tako velikodušno podporo ponižno in javno zahvalo.

Eden v imenu odbornikov.

Iz Slovenjgraškega okraja. Imeli smo že dokaj spomina vrednih gospodov v našem okraju, ki so si ljubezen in hvaležnost prebivalstva vedeli zaslužiti n. pr. poprejšnji glavar Globočnik, dekan Novak, komisar Gril, okrajni sodnik Forstner. Ali če sedaj okoli sebe pogledamo, najdemo še bolj pogumne gospode, kojih se vsi veselimo, da jih imamo med seboj. Taki gospodje so okrajni sodnik g. Pehare, mestni župnik č. g. doktor Šuc in drugi. Svojo pogumnost so ti gospodje pokazali posebno pri poslednjih volitvah za naš okrajni